

Türkçe

5

KAZANIM
ODAKLI **HİBA**

Konu Anlatımı • Bol Alıştırma
Çözümlü Sorular

 tudem[®]

KAZANIM ODAKLI HBA
5.SINIF / TÜRKÇE

©Tudem Eğitim Hiz. San. ve Tic. AŞ
1476/1 Sokak No: 10/51 Alsancak / Konak / İZMİR

YAZARLAR: Tudem Yazı Kurulu
DİZGİ VE GRAFİK: Tudem Grafik Ekibi

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Eskişehir Yolu 40. km Başkent OSB 22. Cadde No: 6 Malıköy / ANKARA
0 312 284 18 14

ISBN: 978-605-285-094-7
YAYINEVİ SERTİFİKA NO: 45041
MATBAA SERTİFİKA NO: 16031

Tüm hakları saklıdır.
Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

Sevgili Öğrenciler,

Kültürel öğelerden biri olan dilimiz, aynı zamanda kültürün kuşaklar arasında aktarılmasını sağlayan en önemli araçtır. İnsanların birbirleriyle anlaşmaları ve bu şekilde bir toplum oluşturmaları, ortak dile sahip olmalarına bağlıdır. Her ulusun bir dili vardır. Bu dil sayesinde birbirimizle iletişim kurup yaşantılarımızı paylaşarak gelenek ve göreneklerimizi gelecek nesillere aktarıyoruz. Toplumumuzun günümüze kadar birlik ve beraberlik içinde gelmesi de kullandığımız dilimiz sayesinde olmuştur.

Bu kadar önemli olan dilimiz, uzunca bir süre başka dillerin etkisi altında kalmıştır. Böyle zamanlarda toplumumuzun çeşitli kesimleri arasında kopukluk olmuştur. Bunu gören Atatürk birçok konuda olduğu gibi dilimizin de gelişmesine öncülük etmiş ve onu bugünkü çağdaş yapısına kavuşturmuştur.

İşte bu önemli bilgiler ışığında hazırlanan bu kitapta Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan öğretim programını temel aldık. “Çocuk Dünyası, Millî Mücadele ve Atatürk” gibi temalarla sözcükte anlam, cümlede anlam, paragraf, yazım kuralları, noktalama işaretleri... gibi birçok konuyu seveceğiniz ve anlayacağız şekilde bol örneklerle anlattık.

Bu kitap yeni şekillenmekte olan dil birikiminize temel oluşturup derslerinizde en büyük yardımcınız olacaktır.

Başarı dileklerimizle...

Yazı Kurulu

Kazanım Odaklı

: Hepsi 1 Arada

Kısa Bilgi Alanları

Değişen tasarımı daha kolay akılda kalan özet bilgi alanlarından oluştu.

Çözümlü Sorular

✓ işareti ile belirtilen sorular farklı düzeylerde seçildi ve kitabın son bölümünde çözüldü.

Kazanım Odaklı

Kısa bilgi, alıştırmalar ve soru alanları kazanımlara göre düzenlendi.

Örnek Sorular ve Çözümler

Anahtar soru tiplerinde örnek sayısı artırıldı ve çözümler aşama aşama verildi.

Testler ve Alıştırmalar

Testler ve alıştırmalar konulara göre düzenlendi.

Bol Alıştırma

Bireysel ve pekiştirici alıştırmalar kazanımların yerleşmesine daha fazla katkı sağlıyor.

1- Çocuk Dünyası

SÖZCÜĞÜN ANLAM ÖZELLİKLERİ VE SÖZCÜK GRUPLARI	8
Alıştırma: Anlamları Ne?	11
Alıştırma: Gerçek mi, Mecaz mı?	12
Alıştırma: Anlama Uygun Cümleler	13
Alıştırma: Hangisi Terim?	14
Alıştırma: Türkçesi Varken	15
Alıştırma: Somut mu Soyut mu?, Genel mi Özel mi?	16
Alıştırma: Deyimleri Bulalım	17
Okuduğunu Anlama: Açılın... Geri Geliyor!	18
Kazanım Pekiştirme Testi-1	20
Kazanım Pekiştirme Testi-2	22
SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ	24
Alıştırma: Eş Anlamlısıyla Cümle	27
Alıştırma: Zıt Anlamlılar Eşleşiyor	28
Etkinlik: Şifreli Bulmaca	29
Alıştırma : Zıt Anlamlısını Biliyor muyuz?	30
Alıştırma: Bul ve Cümlede Kullan	31
Etkinlik: Görsellerle Eş Sesliler	32
Kazanım Pekiştirme Testi	33
Kavrama Testi	35

2 - Millî Mücadele ve Atatürk

ANLAMLI VE KURALLI CÜMLE, CÜMLEDE VURGU	40
Alıştırma: Cümle Oluşturma	41
Okuduğunu Anlama: Samsun'a Çıktığım Gün Yurdum Durumu.....	42
Kazanım Pekiştirme Testi.....	44
NEDEN-SONUÇ, AMAÇ-SONUÇ VE KOŞUL-SONUÇ CÜMLELERİ	45
Alıştırma: Nedeni ve Sonucu	47
Alıştırma: Cümleler ve Anlamları.....	48
Kazanım Pekiştirme Testi.....	49
ÖZNEL VE NESNEL CÜMLELER	50
Alıştırma: Öznel mi, Nesnel mi?.....	51
Alıştırma: İşaretle Bakalım	52
Kazanım Pekiştirme Testi.....	53

ÇEŞİTLİ DUYGU VE DÜŞÜNCELERİ BİLDİREN CÜMLELER	54
Alıştırma: Gerçek ve Kurgusal Unsurları Bulalım.....	57
Alıştırma: Karşılaştır Bakalım	58
Alıştırma: Anlam Özelliği Ne?.....	59
Alıştırma: Cümlelerin Anlamı.....	60
Kazanım Pekiştirme Testi.....	61
Kavrama Testi	63

3- Erdemler

SÖZ SANATLARI	68
Alıştırma: Duygusal mı, Abartılı mı?.....	69
Alıştırma: Hangisine Benzetilmiş	70
Alıştırma: Hangi Söz Sanatı?	71
Kazanım Pekiştirme Testi.....	72
GEÇİŞ VE BAĞLANTI İFADELERİ	74
Alıştırma: Cümleleri Tamamlayalım	75
Alıştırma: Bul ve Cümlede Kullan	76
Kazanım Pekiştirme Testi.....	77
ATASÖZÜ VE ÖZDEYİŞ	78
Etkinlik: Atasözü mü, Deyim mi?	79
Okuduğunu Anlama: Mavi Gagalı Pelikan	80
Kazanım Pekiştirme Testi.....	82
Kavrama Testi	83

4- Bilim ve Teknoloji

SÖZCÜĞÜN KÖKÜ	88
Alıştırma: Master Eki Alır mı, Almaz mı?.....	90
Alıştırma: Kökü Ne?	91
Etkinlik: Kökünü Bulalım	92
Kazanım Pekiştirme Testi.....	93
YAPIM EKLERİ	94
Alıştırma: Ekleyerek Anlam Katalım	95
Alıştırma: Türet Bakalım.....	96
Alıştırma: Hangi Eki Almış?.....	97
Okuduğunu Anlama: Küçük Buluş	98
Kazanım Pekiştirme Testi.....	100
Kavrama Testi	102

5 - Millî Kültürümüz

PARAGRAFTA KONU, ANA FİKİR, BAŞLIK 106

Alıştırma: Bul Bakalım	109
Alıştırma: Konusu, Ana Fikri ve Başlığı	110
Etkinlik: Yaz Bakalım	111
Alıştırma: Ana Duygusu Ne?	112
Alıştırma: Konusu, Ana Fikri ve Başlığı Ne?	113
Kazanım Pekiştirme Testi	114

PARAGRAFTA YAPI 116

Alıştırma: Uygun mu, Değil mi?	117
Alıştırma: Sırala Bakalım	118
Etkinlik: Parçaları Birleştir	119
Okuduğunu Anlama: Türk Folkloru	120
Kazanım Pekiştirme Testi	122

ANLATIM BİÇİMLERİ, DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI 123

Alıştırma: Anlatım Biçimi ve Düşünceyi Geliştirme Yolu Ne?	125
Etkinlik: Yaz Bakalım	126
Alıştırma: Görselden Öyküye	127
Kazanım Pekiştirme Testi	128

METİN TÜRLERİ 130

Etkinlik: Yanıtlayalım	133
Etkinlik: Karagöz ile Hacivat	134
Etkinlik: Hikâye Oluşturalım	136
Etkinlik: Şiirden Öyküye	137
Kazanım Pekiştirme Testi	138
Kavrama Testi - 1	140
Kavrama Testi - 2	144

6 - Okuma Kültürü

SES OLAYLARI 150

Etkinlik: Ünsüzler Yumuşuyor	153
Alıştırma: Hangi Ses Olayı	154
Etkinlik: Dizelerdeki Ses Olayları	155
Alıştırma: Hangi Sözcük Hangi Kutuya?	156
Alıştırma: Okuyalım, Yanıtlayalım	157
Okuduğunu Anlama: Canım Kitap	158
Alıştırma: Bul Bakalım	160
Kazanım Pekiştirme Testi	161

TABLO VE GRAFİK YORUMU 163

Alıştırma: Bizim Okul	164
Alıştırma: Yorumlayalım	165
Etkinlik: Yorumla Bakalım	166
Kazanım Pekiştirme Testi	167

KONUŞMA VE DİNLEME KURALLARI 169

Etkinlik: Ne Demeli?	170
Etkinlik: Etkili mi Dinliyor?	171
Kazanım Pekiştirme Testi	172
Kavrama Testi	174

7- Sağlık ve Spor

YAZIM KURALLARI 178

Alıştırma: Doğru mu, Yanlış mı?	181
Alıştırma: "De"li Tablo	182
Alıştırma: Boşluk Doldurmaca	183
Alıştırma: Doğrusunu Yazalım	184
Alıştırma: Neyin Kısaltması?	185
Okuduğunu Anlama: Padişah - Vezir	186
Alıştırma: Bul Bakalım	188
Kazanım Pekiştirme Testi	189
Kavrama Testi	191

8- Doğa ve Evren

NOKTALAMA İŞARETLERİ 196

Alıştırma: Görevi mi, Değil mi?	200
Alıştırma: Hangi Noktalama İşareti Hangi Görev?	201
Etkinlik: Neyin Görevi?	202
Alıştırma: Uygun Yere Uygun Noktalama	203
Etkinlik: Noktalayalım	204
Alıştırma: Noktala Bakalım	205
Alıştırma: Doğru Yazıp Noktalayalım	206
Kazanım Pekiştirme Testi - 1	207
Kazanım Pekiştirme Testi - 2	209

OLUŞ SIRASI, DOĞRU VE

GÜZEL ANLATIM 211

Etkinlik: Anlatımdaki Çelişki	214
Etkinlik: Doğrusunu Yazalım	215
Alıştırma: Sırala Bakalım	217
Okuduğunu Anlama: Yaşlı Söğüt	218
Etkinlik: Merve'nin Bir Günü	220
Kazanım Pekiştirme Testi	221
Kavrama Testi	223

Yanıt Anahtarı

Yanıt Anahtarı	227
Kaynakça	264

SÖZCÜKTE VE SÖZCÜK GRUPLARINDA ANLAM**Kazanımlar:****1. Bölüm : Sözcükte ve Sözcük Gruplarında Anlam****T.5.1. Dinleme/İzleme**

T.5.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.

T.5.2. Konuşma

T.5.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

T.5.2.7. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

T.5.3. Okuma - Söz Varlığı

T.5.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

T.5.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

T.5.3. Okuma - Anlama

T.5.3.33. Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.

T.5.4. Yazma

T.5.4.12. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

2. Bölüm : Sözcükler Arası Anlam İlişkileri**T.5.3. Okuma - Söz Varlığı**

T.5.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

T.5.3.7. Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.

T.5.3.8. Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.

T.5.3.9. Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.

SÖZCÜĞÜN ANLAM ÖZELLİKLERİ VE SÖZCÜK GRUPLARI

TEMA 1 // Çocuk Dünyası

SÖZCÜKTE ANLAM

Tek başına anlamı olan ya da anlam taşımasa da cümlede anlam kazanan dil birimlerine **sözcük (kelime)** denir. Sözcükler varlıkların, durum ve olayların dildeki karşılıklarıdır. Asıl işlevi insanlar arasında anlaşmayı sağlamak olan dil, bu görevini ancak sözcükler aracılığıyla gerçekleştirir.

Dilimizde bazı sözcüklerin tek başlarına anlamları vardır: ev, ağaç, çocuk, sanat... Bazı sözcüklerin ise tek başlarına anlamları yoktur ve cümle içindeki kullanımlarına göre farklı görevler üstlenirler: için, ile, ve, de...

Sözcükler, cümle içindeki kullanımlarına göre farklı anlamlar kazanabilir. Bunlar, gerçek anlam ve mecaz anlamdır.

Gerçek Anlam

Bir sözcüğün herkesçe bilinen, en yaygın kullanılan ve akla ilk gelen anlamı, **gerçek anlam**dır. Sözcüğün sözlükteki ilk anlamı olduğu için "sözlük anlamı" olarak da bilinir.

ÖRNEK

"O kadar yolu elbette uçakla gelecektir." cümlesinde altı çizili sözcük hangi anlamda kullanılmıştır?

Çözüm: Bu cümlede "yol" sözcüğü "karda, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık" anlamında yani temel anlamıyla kullanılmıştır.

ÖRNEK

"Çocuğun çantası oldukça ağırdı."

Bu cümlede altı çizili sözcük hangi anlamda kullanılmıştır?

Çözüm: Bu cümlede "ağır" sözcüğü "tartıda çok çeken, hafif karşıtı" anlamında yani temel anlamıyla kullanılmıştır.

DİKKAT!

• Sözcüğün gerçek anlama bağlı olarak kazandığı anlamlara "**yan anlam**" denir. Sözcüğün diğer anlamları gerçek anlamından az çok farklılaşarak oluşturulmuştur. Bu anlamları kazanmasında yakıştırma ve benzerlik ilgisi etkilidir.

Bazı kaynaklar gerçek anlamı "temel anlam" olarak alırken temel anlamla birlikte yan anlamların tümünü "gerçek anlam" olarak adlandırmaktadır.

• Bir sözcüğün birden fazla yan anlamı olabileceği gibi hiçbir yan anlamı da olmayabilir.

ÖRNEK

Evlerine giden yol, topraktı.
(yürümeye uygun yer)

Kadın, ağır adımlarla ilerliyor.
(yavaş)

"Yol" ve "ağır" sözcükleri bu cümlelerde yan anlamlarıyla kullanılmıştır.

SÖZCÜĞÜN ANLAM ÖZELLİKLERİ VE SÖZCÜK GRUPLARI

TEMA 1 // Çocuk Dünyası

Mecaz Anlam

Bir sözcüğün temel anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamı, **mecaz anlam**dır. Bu kullanımda, anlatımı renklendirmek ve kuvvetlendirmek esastır.

ÖRNEK

"Milli takım, şampiyon olma yolunda çok emek harcadı." cümlesinde altı çizili sözcük hangi anlamda kullanılmıştır?

Çözüm: Bu cümlede "yol" sözcüğü "gaye, uğur, maksat" anlamıyla yani mecaz anlamda kullanılmıştır.

ÖRNEK

"Duyduğu ağır sözler karşısında gözyaşlarını tutamadı." cümlesinde hangi sözcük mecaz anlamda kullanılmıştır?

Çözüm: Bu cümlede "ağır" sözcüğü "dokunaklı, insanın gücüne giden, kırıcı" anlamıyla yani mecaz anlamda kullanılmıştır.

Terim Anlam

Bir bilim, sanat ya da meslek dalıyla ilgili bir kavramı karşılayan sözcükler, **terim anlamlıdır**. Bir sözcüğün terim anlamlı olabilmesi için o bilim dalı ile ilgili bir cümlede kullanılması gerekir.

ÖRNEK

"Bugünkü derste açılar konusunu işledik." cümlesinde hangi sözcük terim anlamda kullanılmıştır?

Çözüm: Bu cümlede "açı" sözcüğü, matematik terimi olarak kullanılmıştır.

Nitelik Yönünden Sözcüğün Anlamı

1. Somut Anlamlı Sözcükler

Beş duyu organımızdan herhangi biriyle algılayabildiğimiz kavram ve varlıkları karşılayan sözcükler **somut anlamlıdır**.

ÖRNEK

"Annem çok lezzetli yemekler yapar." cümlesinde altı çizili sözcüğün soyut anlamlı mı yoksa somut anlamlı mı olduğunu belirleyin.

Çözüm: Bu cümlede altı çizili sözcük, tatma duyusuyla algılanabildiği için somut anlamlıdır.

2. Soyut Anlamlı Sözcükler

Beş duyu organımızdan herhangi biriyle algılayamadığımız kavram ve varlıkları karşılayan sözcükler **soyut anlamlıdır**.

ÖRNEK

"Ayşe, çiçek topladığı için çok mutluydu." cümlesinde hangi sözcük soyut anlamlıdır?

Çözüm: Bu cümlede "mutlu" sözcüğü hiçbir duyu organımızla algılanmadığı için soyut anlamlıdır.

SÖZCÜĞÜN ANLAM ÖZELLİKLERİ VE SÖZCÜK GRUPLARI

TEMA 1 // Çocuk Dünyası

Kapsam Yönünden Sözcüğün Anlamı

Genel ve Özel Anamlı Sözcükler

Kavram, nesne, varlık ve durumları topluca belirten sözcükler **genel anlamlı**dır. Ortak özellikleri olan varlıklardan birini anlatan sözcükler **özel anlamlı**dır.

ÖRNEK

1. Ezgi, kedileri çok sever.
2. O kedi, soğukta çok üşümüş.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde "kedi" sözcüğü genel anlamlıdır?

Çözüm: İkinci cümlede "kedi" sözcüğü, tek bir varlığı ifade edecek biçimde kullanıldığı için özel anlamlıdır. Birinci cümlede ise türünün tamamını ifade ettiği için genel anlamlıdır.

SÖZCÜK GRUPLARI

Birden çok sözcüğün belli bir anlamı karşılayacak şekilde yapısal ve anlamsal birliktelik kazanmasıyla **sözcük grupları** oluşur. Deyimler, tamlamalar, birleşik sözcükler ve ikilemeler sözcük gruplarını oluşturur.

Deyimler

Bir kavramı karşılamak amacıyla en az iki sözcükten oluşan ve cümleye etkili, çekici bir anlatım özelliği katan kalıplaşmış söz gruplarına **deyim** denir.

İkilemeler

Anlamı kuvvetlendirmek, güzelleştirmek için aynı sözcüklerin tekrarlanmasına, yakın anlamlı, zıt anlamlı ya da sesleri benzer olan sözcüklerin yan yana kullanılmasına **ikileme** denir.

Deyimlerin Özellikleri

- Birden çok sözcükten oluşurlar.
"Çorbada tuzu bulunmak" deyimini, birden çok sözcükten oluşmuştur ve bu sözcükler mecaz anlamlıdır.
- Kalıplaştıkları için hiçbir sözcüğün yeri değiştirilemez veya yerine başka bir sözcük getirilemez.
"Yangından mal kaçırmak" yerine "malı yangından kaçırmak" denilemez.
- Bazı deyimler cümle biçimindedir.
Çevir kazı yanmasın. → Cümle biçimindedir.

İkilemelerin Oluşturuluşu

Aynı sözcüklerin tekrarı ile oluşanlar: hızlı hızlı, güzel güzel...

Eş anlamlı sözcüklerle oluşanlar: ses seda, güçlü kuvvetli...

Yakın anlamlı sözcüklerle oluşanlar: eş dost, akıl fikir...

Zıt anlamlı sözcüklerle oluşanlar: dost düşman, aşağı yukarı...

Yansıma sözcüklerle oluşanlar: çıtır çıtır, lıkır lıkır...

Anlamsız sözcüklerle oluşanlar: ıvır zıvır, eciş bücüş...

Biri anlamsız biri anlamlı sözcüklerle oluşanlar: eğri büğrü, incik boncuk...

Aşağıdaki sözcükleri sözlük sırasına göre numaralandırın. Daha sonra bu sözcükleri anlamlarıyla eşleştirin.

Konuksever

Çay, kahve gibi keyif veren maddelere alışmış olan kimse

Geleneksel

Konuğu ağırlama

Tiryaki

Başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranmak, incelik, naziklik

Hoşgörü

Beğenilen, hoş karşılanan

Kültür

Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, kıymet

Değer

Konuklarına iyi davranan, onları iyi ağırlayan ve kendisine konuk gelmesinden hoşlanan

İkrâm

Görülmeyen, duyularla sezilebilen, ruhani

Makbul

Geleneğe dayanan, gelenekle ilgili olan, ananevi

Nezaket

Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha

Manevi

Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler bütünü

Kazanım T. 5. 3. : Okuma - Söz Varlığı

T.5.3.5. : Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

● ● Alıştırma : Gerçek mi, Mecaz mı?

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin temel anlamda mı, yan anlamda mı yoksa mecaz anlamda mı kullanıldığını işaretleyin.

Cümle	Gerçek Anlam	Mecaz Anlam
Aslı dün geceki yağmurda, odasının penceresini <u>açık</u> unutmuş.		
Zavallı kedi ağaçtan düşüce, <u>ayağı</u> kırılmıştı.		
Girdiği sınavdan istediği puanı alınca sevinçten havalara <u>uçtu</u> .		
Akşam yemeğinde yaptığı <u>soğuk</u> şakalara kimse gülmedi.		
Sahildeki bozuk ve taşlık olan <u>yol</u> , geçen sene düzenlendi.		
Küçük yaşta <u>ağır</u> sorumluluklar yüklenmişti omuzlarına.		
Lokantadan sipariş ettiğim yemek, <u>sıcak</u> değildi.		
Elindeki formu <u>doldurmuş</u> , görevliye hemen vermişti.		
Özlem'in yeni saç rengine ve kesimine <u>bayıldım</u> .		
Pazardaki yaşlı teyze ellerini <u>dizine</u> dayamış, oturuyordu.		
Kapının kırılan <u>kolunu</u> hemen değiştirmeniz gerekiyor.		
Antalya'ya gitmek için yola çıktığımızda Güneş <u>doğmamıştı</u> .		
Eşyalarım <u>dokunma</u> , diye son kez uyardı küçük kardeşini.		
Hakan, yarışmaya göndermek için yazdığı şiiri sınıfta <u>okudu</u> .		
Ablasının düğününde dans ederken babasının ayağına <u>bastı</u> .		
Zavallı adamın bakması gereken dokuz <u>boğaz</u> vardı.		
Okula gitmek üzere sabah erken saatte evden <u>çıktı</u> .		
Dört arkadaş, evin arka bahçesinde <u>oyun</u> oynuyor.		

Kazanım T. 5. 3. : Okuma - Anlama

T.5.3.33.: Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin hangi anlamda kullanıldığını ok ile gösterilen boşluklara yazın. Daha sonra bu sözcüğü istenilen anlam özelliğine uygun olarak cümlede kullanın.

1. Balon, gürültüyle patladı ve hepimiz çok korktuk. →

Mecaz Anlamıyla Cümle:

2. Alev, elindeki bütün parayla bilgisayar almış. →

Mecaz Anlamıyla Cümle:

3. Bu alanda oyun oynamamız yasakmış. →

Terim Anlamıyla Cümle:

4. Yaktığı ateşi söndürmek için su taşıyor. →

Mecaz Anlamıyla Cümle:

5. Şişeyi ağızına kadar doldurmuş. →

Terim Anlamıyla Cümle:

6. Fırtına nedeniyle kuşun kanadı kırılmış. →

Gerçek Anlamıyla Cümle:

7. O, ince yapılı, uzun boylu biridir. →

Mecaz Anlamıyla Cümle:

8. Bu odadaki ışık çok yetersiz. →

Terim Anlamıyla Cümle:

Kazanım T. 5. 3. : Okuma - Anlama

T.5.3.33.: Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.

● ● Alıştırma: Hangisi Terim?

Aşağıdaki sözcüklerden terim anlamlı olanların önündeki kutucuğu “✓” ile işaretleyin. Daha sonra bu sözcükleri terim anlamlarıyla cümlede kullanın.

Sözcükler

☐ Sağlık	☐ Sıfat
☐ Penaltı	☐ Nokta
☐ Hücre	☐ Çevre
☐ Protein	☐ Sahne
☐ Ağız	☐ Doğa
☐ Üçgen	☐ Dünya
☐ Ova	☐ Cümle
☐ Giysi	☐ Aydınlık
☐ Kulaklık	☐ Kalem
☐ Pergel	☐ Dolgu
☐ Gökyüzü	☐ Fırın
☐ Tamlama	☐ Simetri
☐ Güneş	☐ Rüzgâr
☐ Kitap	☐ Tornavida
☐ Deprem	☐ Röportaj
☐ Yazar	☐ Ay
☐ Ekvator	☐ Kök
☐ Spor	☐ Açı
☐ Dize	☐ Sesteş
☐ Doktor	☐ Yüklem
☐ Bardak	☐ Eldiven
☐ Meridyen	☐ Kare

Cümleler

Blank lines for writing sentences using the words from the list.

Kazanım T. 5. 3. : Okuma - Anlama

T.5.3.33.: Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.

Sözcük Gruplarında Anlam

1. Aşağıdakilerin hangisinde “bir şeyi abartarak anlatmak” anlamında bir deyim kullanılmıştır?

- A) Gezide yaşadıklarını bire bin katarak anlatmış kitabında.
- B) Zaman kazanmak için onun ağzına bir parmak bal çaldılar.
- C) Her konuda ince eleyip sık dokur, hata yapmaz.
- D) Konuyu kılı kırk yararcasına inceledi.

2. Aşağıdakilerin hangisinde deyim, açıklamasıyla birlikte kullanılmamıştır?

- A) İzin alana kadar bize bin dereden su getirtti.
- B) Duruşu o kadar dikti ki baston yutmuş gibi yürüyordu.
- C) O zor işi yaparken yorgunluktan canım çıktı.
- D) Avuç içi kadar küçücük bir ev almışlar.

3. Aşağıdaki deyimlerden hangisinin açıklaması yanlış verilmiştir?

- A) Göz açtırmamak → Başka bir iş yapmasına vakit ve fırsat vermemek
- B) Göz ardı etmek → Görmezlikten gelmek
- C) Göz boyamak → Kötü şeyi iyi gibi göstererek aldatmak
- D) Gözdağı vermek → Bir kimseyi, belli bir yerden ayrılmasına izin vermeyerek denetlemek

4. Aşağıdaki deyimlerden hangisinin açıklaması yanlış verilmiştir?

	Deyim	Açıklaması
A)	Başını yakmak	Güç bir duruma sokmak
B)	Ekmeğinden olmak	Geçimini sağlayan işinden zorunlu olarak ayrılmak
C)	Kalbini açmak	Duygularını, düşüncelerini söylemek
D)	Kulağına girmemek	Rahatını kaçırın bir haber işitmek

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim, açıklaması ile birlikte kullanılmıştır?

- A) İşimizin çoğu gitti, azı kaldı; biraz daha dayan.
- B) Burada hepimiz buz kestik, nerede kaldın?
- C) Bu tehlikeli işle uğraşılıyor, ateşle oynuyordu.
- D) Elbisesini âdeta ateş pahasına almış.

6. Aralarında her yönden büyük ayrılıklar bulunmak, benzer nitelikler pek az olmak

Bu açıklama, aşağıdaki deyimlerden hangisine aittir?

- A) Arada dağlar kadar fark olmak
- B) Arada kalmak
- C) Dışı kalaylı, içi alaylı
- D) Dışı eli yakar, içi beni

18. Dost başa düşman ayağa bakar.
Verilen atasözünde altı çizili sözcüklerdeki anlam ilişkisini örnekleyen bir kullanım, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Öfkeyle kalkan zararlar oturur.
- B) Kusursuz dost arayan dostsuz kalır.
- C) Karıncadan ibret al yazdan kışı karşılar.
- D) İki deliye bir uslu koymuşlar.

19. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “güz” sözcüğünün eş anlamlısı kullanılmıştır?

- A) Geçen kış tatil için Uludağ’a gitmişler.
- B) Bu yörede yaz yağmurları çok olur.
- C) Baharda ağaçlar çiçek açar.
- D) Sonbahar gelince ağaçların yaprakları döküldü.

20. • Ocağı kapatmayı unutunca süt taştı.
• Yüzüğündeki değerli bir taştı.
Bu cümlelerde altı çizili sözcükler arasındaki anlam ilişkisi aşağıdaki altı çizili sözcüklerin hangisinde yoktur?

- A) Bu işten elini çek.
Verdiği çek karşılıksızmış.
- B) Her an onu düşünüyor.
Bu şarkıda beni an.
- C) Saç boyası aldık.
Kapıyı yeşile boya.
- D) Dikkatli in merdivenleri.
Ayı, inine doğru yürüdü.

21.

I. Hikâye	I								
II. Kent	II								
III. Sihir	III								
IV. Ak	IV								
V. Siyah	V								

Numaralanmış sözcüklerin eş anlamlıları bulmacaya yerleştirildiğinde bulmacanın üçüncü sütunu aşağıdakilerden hangisi olur?

- A)

Y
E
Ü
E
A
- B)

Ü
E
Ü
A
A
- C)

Ö
Ş
B
B
K
- D)

K
H
Y
Y
R

22. Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde altı çizili sözcük eş sesli değildir?

- A) Akacak kan damarda durmaz.
- B) Ay ışığında ceviz silkilmez.
- C) Gök gürlemeden yağmur yağmaz.
- D) Bin ölçüp bir biçmeli.

23. Dün vakti olmadığı için bize gelememiş.
✓ Bu cümledeki altı çizili sözcüğün eş anlamlısı aşağıdakilerin hangisinde kullanılmıştır?

- A) Bize saatlerce dil döktü ama ikna olmadık.
- B) Sınavda zamanı iyi kullanabildiği için başarılı oldu.
- C) Uzun süre ayakta kaldığı için çok yorulmuş.
- D) Dün öğleden sonra sinemaya gitmişler.